

Vragen en antwoorden

april 2016

A Algemeen

1. Wat is de scope van het programma (wat te doen, door wie, hoe)?

De scope omvat: a) invoeren van beperkt getij op de Grevelingen en b) invoeren van beperkt getij op het Volkerak-Zoommeer en het weer zout maken van dit meer.

Dat is afgesproken in de geldende Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Grevelingen Volkerak-Zoommeer. Deze afspraken worden in de huidige programmafase nader uitgewerkt en vastgelegd in een nieuwe Bestuursovereenkomst.

Mogelijk wordt de Getijcentrale aan de scope Grevelingen toegevoegd

2. Wat is de urgentie van het programma?

De problemen in de Grevelingen zijn bijna onomkeerbaar. Als daar de achteruitgang van de waterkwaliteit niet snel stopt zullen er verstrekkende gevolgen voor natuur en omgeving zijn. Voor het Volkerak-Zoommeer lijkt de situatie door de komst van de quaggamossel iets verbeterd: helderder water, meer waterplanten, minder blauwalg. Tegelijk is er elke nazomer hinder door blauwalg. Ook in 2015 werd de inname van zoetwater uit het meer enige tijd stilgezet en werden zwemverboden afgekondigd. De quaggamossel biedt verlichting maar het nutriëntenprobleem wordt er niet mee opgelost. En het is de vraag of de verbetering op lange termijn zal doorzetten. Daarom is nu gekozen voor een robuustere oplossing; namelijk zoutwater en getij in het Volkerak-Zoommeer.

3. We hebben gehoord dat de maatregel bij de Flakkeese Spuisluis ook al enig effect heeft gehad. Dat is toch voldoende?

De maatregel in de Flakkeese Spuisluis gaat in 2017 lokaal zorgen voor een verbetering van de waterkwaliteit, maar het lost niet het probleem in de hele Grevelingen afdoende op. Wel kunnen we ervan leren voor de doorlaat in de Brouwersdam. Daarnaast wordt voor ontwerp van een doorlaatmiddel in de Brouwersdam rekening gehouden met het effect van de Flakkeese spuisluis

4. Hoe staat het met de financiering van de plannen?

Rijk en provincies kunnen niet alle kosten voor de maatregelen betalen. Daarom onderzoeken deze partijen in overleg met partijen die voordeel van de maatregelen ondervinden of en hoe zij kunnen meefinancieren, niet alleen tijdens de realisatie, maar ook daarna.

Kosten	s.v.z. feb 2016	in Euro's x 1.000.000	
Geraamd	Doorlaat Brouwersdam	116	
	Doorlaat Philipsdam	86	+
Totaal			202
Dekking			
Hard	ministerie I&M	30	
	Provincies NB, ZL, ZH	20	+
			50
Mogelijk	EU-subsidie	8	
	inkomen gebiedsontw.)*		10-30

)* bijdragen gebaseerd op opbrengsten die vissers en ondernemers in de toeristische sector kunnen genereren in de nieuwe situatie. Om de haalbaarheid hiervan te onderzoeken, worden gesprekken met visserijsector en toeristische sector (en gemeenten) gevoerd. Ook wordt gezocht naar aanvullende private bijdragen.

Na de zomer 2016 is er een ijkmoment om te zien of uitvoering gestart kan worden met een benadering van de markt. Daarbij wordt naar fasering van de uitvoering gekeken.

5. Hoe komt het dat de kosten voor het programma zo zijn gestegen?

Begonnen is met een grove raming. Nadere detaillering en onderzoek hebben geleid tot bijstelling van de geraamde uitgaven naar 202 mln. De grootste kostenposten zijn het aanleggen van een doorlaat in de Brouwersdam (voor getij Grevelingen) en die in de Philipsdam (voor zout en getij Volkerak-Zoommeer). In de raming worden risico's en onvoorziene kosten ingecalculereerd. Mogelijke

besparingen op kosten door betere ontwerpen of lagere aanbesteding zijn niet verwerkt, omdat daarvoor eerst de marktpartijen moeten zijn benaderd.

Andere kosten zijn die voor mitigerende en/of compenserende maatregelen: natuurcompensatie, herstel van jachthavens en steigers, en versterking van dijken vanwege het nieuwe getij en maatregelen om zoutindringing rondom het Volkerak-Zoommeer tegen te gaan. Een aantal van deze maatregelen wordt steeds verder in detail en kosten uitgewerkt. Daarin zitten meevallers (kosten tegengaan zoutindringing kan ca. € 10 miljoen goedkoper) en tegenvallers. Dit is 'work in progress' en zal gaandeweg een steeds beter beeld opleveren.

6. Stel dat er niet genoeg meewerkende partners bij elkaar komen. Stopt het project dan?

Nee, alleen moeten we dan op zoek naar een andere manier van bekostiging of moeten we kiezen voor het faseren van de uitvoering. Vooralsnog gaan we er vanuit dat de huidige inschatting reëel is.

7. Wanneer mag de omgeving meepraten?

In deze fase vinden er vooral gerichte individuele gesprekken plaats met verschillende stakeholders. Zodra er zich in de programma-ontwikkeling momenten voordoen waarop het zinvol voor de omgeving is om mee te praten, wordt daartoe actie ondernomen.

Meer formeel is er in procedures voorafgaand aan officiële planvaststellingen ruimte voor inspraak.

8. Hoe staat het met de ontwikkeltafels?

De ontwikkeltafels zijn anders gelopen dan voorjaar 2015 ingeschat. Najaar 2015 bleek dat een bijeenkomst met de diverse stakeholders nog geen zin had. Sindsdien zijn met de meeste van hen gesprekken geweest, maar deze zijn nog niet op het punt gekomen dat vervolgoverleg in breed verband zinvol is. Zodra naar ons oordeel een ontwikkeltafelbijeenkomst productief gemaakt kan worden de stakeholders uitgenodigd.

9. Wat gebeurt er met de zienswijzen op de ontwerp-Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer

Er zijn 62 zienswijzen ontvangen. Iedere indiener heeft een bericht van ontvangst gekregen. Bij dit programma is niet de gebruikelijke route gekozen om eerst plan en financiën op orde te hebben. Het regelen van de financiën is juist onderdeel van het proces gemaakt. Daardoor zal het Rijk eerst medio 2016 beoordelen of er genoeg financiering is. Bij deze afweging worden de zienswijzen betrokken.

De beantwoording van de zienswijzen mag pas worden vrijgegeven als er een definitief besluit is genomen over de rijks structuurvisie. Daarbij geeft het kabinet aan hoe rekening is gehouden met de zienswijzen. In gesprekken met indieners van zienswijzen wordt wel al rekening gehouden met de zorgen en aandachtspunten.

Voor de reacties op de Natura 2000 beheerplannen en de stroomgebied beheerplannen Kaderrichtlijn Water geldt hetzelfde.

10. Wat is de winst voor de natuur? Weegt dat op tegen het verlies aan natuur die is ontstaan na afsluiting van de beide wateren?

De ingrepen zijn nodig om de voortgaande verslechtering van water en bodemkwaliteit te stoppen en duurzame gezonde watersystemen te creëren. Een deel van de huidige natuur die is ontstaan na de afsluiting van Grevelingen en Volkerak-Zoommeer zal verloren gaan. Maar aan de andere kant komt natuur terug die in deze regio, Nederland en in Europa zeldzaam is geworden, namelijk karakteristieke deltanatuur op de overgang van rivier naar zee, zout en zoet. Met het beperkte getij kunnen we het overgrote deel van de zoete landnatuur behouden en verenigen met de nieuwe en de oude deltanatuur. Als de waterkwaliteit verder verslechtert, heeft dat gevolgen voor de bestaande natuur en het gebied overstijgende ecosystemen voor de bestaansketen van menig functie in de regio.

11. Het proces tot nu toe is niet zo voortvarend verlopen als vooraf gedacht: betekent dat: 'van uitstel komt afstel'?

Daar waar normaal aan het begin van een programma de inhoud, en de financiën, worden onderzocht en gewogen, is bij dit programma het zoeken naar de financiële dekking onderdeel van het proces gemaakt. Dat vraagt om zorgvuldigheid en samenwerking en dat kost helaas meer tijd dan voorzien. Het gaat er niet alleen om het regelen van de financiën, maar ook om meewerkende partners en aannemer(s) te vinden. De afgelopen tijd is nuttig gebruikt voor extra onderzoeken en gesprekken met betrokkenen.

12. Hoe ziet de huidige planning er uit?

- Zomer 2016   zicht op financiering en de wijze hoe uitvoering kan plaatsvinden,
- Medio 2016   besluit over de Rijkstructuurvisie,
- Rond oktober   nieuwe Bestuursovereenkomst,
- 2016/ 2017   start marktbenadering voor Grevelingen, Brouwersdam,
- 2018 - 2020   planuitwerking Grevelingen, Brouwersdam,
planvoorbereiding Volkerak-Zoommeer
- 2020 – 2022   realisatie Grevelingen, Brouwersdam

13. Wat voor soort besluit wordt er genomen m.b.t. de structuurvisie?

Citaat uit de ontwerp-Rijksstructuurvisie, paragraaf 1.2 (status): *Met de rijks structuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer wil het kabinet helderheid bieden over de waterhuishoudkundige toekomst van de meren.* De visie schetst daarvoor een ontwikkelperspectief en beschrijft het ontwikkel pad voor de realisatie in de komende 20-30 jaar.

De rijks structuurvisie bevat ook uitspraken over het benutten van getij voor het opwekken van elektriciteit met een getijdencentrale als optie bij het ontwikkelperspectief.

Deze rijks structuurvisie is gebaseerd op artikel 2.3 van de Wet ruimtelijke ordening.

Vervolgbeslissingen over planuitwerking en realisatie van het ontwikkelperspectief is afhankelijk van verdere afspraken met de regio over bekostiging van de benodigde maatregelen. Het ontwikkelperspectief en ontwikkel pad zijn daarmee een eerste stap op weg naar een voorkeursbeslissing als bedoeld in de spelregels van het meerjarenprogramma infrastructuur, ruimte en transport (MIRT).

14. Waar staat het programma nu?

De bestuurlijke opdrachtgever, die bestaat uit het Rijk (ministerie I&M) en de provincies Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland, heeft besloten:

- De begroting van het te bekostigen deel te accepteren en de zoektocht naar meer publiek geld te intensiveren;
- Het politieke draagvlak te willen vergroten. Daarbij de feitelijke breedte van het programma onder de aandacht te brengen: natuur, economie, energie, ruimtelijke ontwikkeling, werkgelegenheid, duurzaamheid, evenals de brede urgentie. (zie ook pdf Reikwijdte van programma)

Verder wordt ingezet op het samen met natuurorganisaties maken van een ontwikkelplan voor aanvullende, danwel compenserende natuur.

15. Hoe ga je om met de verschillende belangen van organisaties/instellingen?

Het hebben van verschillende belangen is een natuurlijk gegeven. Het horen en respecteren van elkaars belangen is stap een. Het samen zoeken naar mogelijkheden in hoeverre zoveel mogelijk belangen bij elkaar gebracht kunnen worden is stap twee. Daar hoort ook bij het erkennen dat belangen soms niet of niet volledig verenigbaar en/of te honoreren zijn.

16. Kan zorg voor de natuur samen opgaan met economische ontwikkeling en/of het werken aan veiligheid?

Ja, zeker als partijen de creatieve ruimte zoeken en over eigen grenzen stappen. Neem de Brouwersdam, die is aangelegd voor de veiligheid, als bescherming tegen het water, en ook een verkeers- en oeververbinding is en natuur en diverse recreatievoorzieningen herbergt. Anders gezegd; ecologie, economie, waterveiligheid en natuur komen samen, gaan hand in hand. Overigens op en in het water is dat niet anders, zoals bij recreatie, visserij, schelpdierkwekerij, watersport, duikers.

17. Hoe zit het met het uitgiftebeleid voor de visserij?

Bij het ministerie van Economische Zaken werkt men aan een nieuw uitgiftebeleid met meer flexibiliteit en kortere termijnen. De intentie is om de vormgeving van dit beleid in 2016 te starten. Totdat het nieuwe beleid er is geldt het huidige beleid.

18. Het lijkt alsof het aantal voorstanders voor het programma afneemt. Hoe zit dit precies?

Wat er gevraagd wordt van partijen is niet niks. Het gaat om grote bedragen en een stevig commitment. Veel overheidspartijen hebben hun eigen context onder de matige economie zien veranderen. Er moet meer met minder. Gemeenten hebben daarnaast hun opgaven stevig zien

toenemen: zorgregulering en vluchtelingenopvang. Ook de provincie Zeeland maakt financieel moeilijke tijden door. Voeg daarbij de uiteenlopende belangen van partijen en de verschillende inschattingen van de problematiek, de oplossingen en de probleemeigenaar. Al met al voldoende aanleidingen om te schuiven in steun en standpunt. Soms wordt in die situatie de urgentie van goede waterkwaliteit en de verwevenheid daarvan met functies in de regio onvoldoende gezien.

19. Welke zoetwatervoorzieningen worden er getroffen in het gebied?

In maart 2015 is er namens rijk en regionale partijen de bestuursovereenkomst Zoetwatermaatregelen in de Zuidwestelijke Delta ondertekend. Deze overeenkomst omvat de maatregelen die moeten bijdragen aan een robuuste zoetwatervoorziening in de Zuidwestelijke Delta. De volgende maatregelcategorieën worden aangehouden:

- Maatregelen door gebruikers: bijvoorbeeld het robuuster maken van de spaarbekken in de Biesbosch door Evides;
- Maatregelen in het Rijkswater: bijvoorbeeld optimalisatie beheer Volkerak-Zoommeer, winterdoorspoeling door Rijkswaterstaat Zee en Delta;
- Maatregelen voor het vergroten van de robuustheid in het regionaal watersysteem: bijvoorbeeld uitvoering van de Krekensvisie door waterschap Brabantse Delta;
- Innovaties (proeftuin zoet water); bijvoorbeeld waterconservering in de bodem door de provincie Zeeland.

20. Wat is de planning van de uitvoering van deze zoetwatermaatregelen?

De planning in de Bestuursovereenkomst Zoetwatermaatregelen Zuidwestelijke Delta is afgestemd op de fasering van het Deltafonds, die weer de twee perioden van het Deltaprogramma volgt, te weten 2016-2021 en 2022-2027.

Voor een robuuste, klimaatbestendige zoetwatervoorziening rondom het Volkerak-Zoommeer geldt dat deze uitgevoerd moet zijn vóórdat het Volkerak-Zoommeer zout is: ZOET vóór ZOUT! De maatregelen rond deze bekkens zijn: Oost-Flakkee (D4), doorvoer West-Brabant en Zeeland (D7) en Reigersbergse polder (D8). Maatregel D7 heeft een doorlooptijd tot in de tweede fase van het Deltaprogramma.

De 'Volkerak-Zoommeer' maatregelen liggen op het grondgebied van de beide waterschappen en de gemeenten Tholen en Steenberg. Deze partijen werken aan een samenwerkingsovereenkomst voor de realisatie. Doel is om die voor West-Brabant, Zeeland gelijktijdig met volgende bestuursovereenkomst Grevelingen Volkerak-Zoommeer af te sluiten, dus najaar 2016. De overige staan voor 2021 gepland. Voor dit zoetwaterpakket is de financiering nog niet volledig rond. Inspanningen van de partijen richten zich er ook op om dit voor elkaar te krijgen.

B Specifiek Grevelingen

1. Wanneer gaat de doorlaat in de Brouwersdam open?

In ontwerp-rijks structuurvisie wordt 2020 genoemd als een haalbare planning. Het precieze moment, maar ook dat van de aanbesteding, hangt af van afspraken die overheden en regio in de huidige programmafase proberen te maken.

Globale planning:

- 2016/ 2017 start marktbenadering voor Grevelingen, Brouwersdam,
- 2018 - 2020 planuitwerking Grevelingen, Brouwersdam, planvoorbereiding Volkerak-Zoommeer
- 2020 – 2022 realisatie Grevelingen, Brouwersdam

2. Welk effect heeft de doorlaat in de Brouwersdam?

Er is direct overal zuurstofrijk water in de Grevelingen. De waterbodem herstelt snel en heeft naar verwachting ongeveer 7 jaar nodig voor volledig herstel van de hele bodemdierengemeenschap. Daarmee wordt voldaan aan de kaderrichtlijn Water (Europese norm voor waterkwaliteit). Er is dan weer sprake van een evenwichtige en soortenrijke bodemdierengemeenschap.

3. Wordt de doorlaat gecombineerd met een getijcentrale?

Daar is het streven op gericht. Voorwaarden: er moet een (of groep van) investeerder(s)/ exploitant(en) zijn evenals een reëel zicht op energiesubsidie. Daarnaast mogen de kosten voor de aanleg en exploitatie van een getijcentrale niet leiden tot extra kosten voor het programma.

Stand van zaken van voorwaarden:

- Onderzoek van gemeenten Goeree Overflakkee en Schouwen Duivendland, de provincies Zeeland en Zuid-Holland en het Rijk (Rijkswaterstaat) toont aan dat getijdenenergie, met subsidie van EZ economisch haalbaar is. (business case)
- De samenwerkende partijen (zie hierboven) zijn verantwoordelijk voor het verder uitwerken van de business case en bereiden de besluitvorming in samenhang met het programma GVZ voor.
- Als een getijcentrale doorgaat, zullen deze overheden een marktbenadering hanteren waarbij een consortium kan instappen om samen met de overheid het integrale plan (doorlaat + getijcentrale) uit te werken, na besluitvorming te realiseren en het energiedeel risicodragend te exploiteren

4. Hoe verhouden deze plannen zich tot de beheerplannen van Natura 2000?

De voornemens voor de Grevelingen zullen worden getoetst aan de nieuwe beheerplannen, die nu in het traject van besluitvorming zijn. Het beheerplan N2000 voor de Grevelingen loopt in 2021 af. Dit is ongeveer ten tijde van het open maken van de gat in de Brouwersdam (2020, zie 1). Op dat moment kan opnieuw gekeken worden naar de haalbaarheid van de huidige N2000 doelen en of er nieuwe doelen gesteld moeten worden.

5. Gaat het wel werken?

Er is veel onderzoek gedaan naar de effecten van getij op de Grevelingen, ofwel de eb- en vloed dynamiek. Het terugbrengen van getij bleek de beste oplossing.

Het terugbrengen van getijwerking is relatief nieuw. En niet eenvoudig. Watersystemen zijn zeer complex en de modellen kunnen veel, maar niet alles is voorspelbaar. Op kleinere schaal zijn er al goede ervaringen, op het Veerse Meer en Rammegors. In dit programma wordt straks maximaal samengewerkt met marktpartijen en wetenschap om het getij goed en betaalbaar her in te voeren en de Grevelingen voor lange tijd gezond te maken.

6. Is er subsidie Duurzame Energie (SDE+) mogelijk?

EZ is betrokken bij de getijdencentrale en denkt mee in de aanbesteding en planuitwerking. Zoals bij alle duurzame energieprojecten is SDE+ subsidie cruciaal voor het slagen van de getijdencentrale.

7. Hoe verhoudt de Flakkeese spuisluis zich tot Tidal Test Centre?

De bedoeling was dat als in 2017 de Flakkeese spuisluis weer in gebruik wordt genomen, private partijen er turbines in zouden gaan testen. De spuisluis zou dan een proeflocatie voor het Tidal Test Centre (TTC) in de Grevelingendam worden. De testresultaten zouden ook leerzaam zijn voor de getijdencentrale in de Brouwersdam. De uitvoering van de werkzaamheden aan de spuisluis zijn inmiddels gestart zonder combinatie met turbines. De integratie bleek om logistieke redenen niet mogelijk.

8. Wat zijn de mogelijkheden voor schelpdierteelt, visserij en recreatie/vastgoed?

Een gezond Grevelingen is nodig voor deze drie gebruiksfuncties en biedt hen ook extra kansen. Een deel van hun baten zijn ook hard nodig om een deel van de dure maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit te betalen. In overleg met betrokkenen wordt onderzocht hoe de belangen op elkaar afgestemd kunnen worden en welke ruimte er is voor exploitatie. Dat betreft vooral schelpdiervisserij, recreatie en natuur.

9. Hoe groot wordt het getij voor de Grevelingen?

Het verschil tussen eb en vloed zal circa 50 cm bedragen met een midden peil van -0,20 m NAP. Dit komt overeen met het huidige waterpeil. Van 25 cm boven het huidige peil tot 25 beneden dat peil. In het eb en vloedritme zal de natuurlijke fluctuatie van doottij en springtij worden nagebootst. Dat betekent bij doottij ca. 5 cm minder getijverschil (dus 45 cm i.p.v. 50 cm) en bij springtij ca. 5 cm meer (dus 55 cm i.p.v. 50 cm). Dus een getijdynamiek op schaal.

10. Hoe groot wordt de doorlaat in de dam?

Er wordt vooralsnog gedacht aan doorlaat/ getijdencentrale van circa 80 tot 120 m. lang en 50 m. breed.

11. Hoe zit het met het strandbehoud?

Het Rijk heeft al besloten extra zand aan te brengen aan de Noordzeezijde van de Brouwersdam om de strandafslag tegen te gaan. Een oplossing die afdoende is voor de komende 10 jaar. Bij het ontwerp van 'het gat' in de Brouwersdam is strandbehoud een aandachtspunt.

3 Specifiek Volkerak-Zoommeer

1. Hoe groot wordt het getij voor het Volkerak-Zoommeer?

Het verschil tussen eb en vloed zal maximaal 30 cm bedragen bij een gemiddeld waterpeil van NAP – 0,10 meter. Dit komt overeen met het huidige waterpeil.

2. Welke maatregelen worden getroffen in het Volkerak-Zoommeer?

In het Volkerak-Zoommeer wordt de waterkwaliteit verbeterd door het terugbrengen van zout en beperkt getij via een doorlaat in de Philipsdam die deze bekkens verbindt met de Oosterschelde. Vóór het zout maken van het Volkerak-Zoommeer worden maatregelen uitgevoerd voor alternatieve zoetwatervoorziening en zoutbestrijding. De kosten worden gedragen door het Rijk en de drie provincies. De uitvoering van de zoetwatermaatregelen valt onder het deltaprogramma Zoetwater.

3. Er zijn signalen dat het helemaal niet zo slecht is gesteld met de natuur- en waterkwaliteit van het Volkerak-Zoommeer. Waarom dan toch een besluit om het Volkerak-Zoommeer zout te maken?

Na de komst van de quaggamossel werd gezien dat er vanaf 2008 minder blauwalg was, het water helderder werd, de groei van waterplanten toenam en de samenstelling van de soorten vis veranderden. Het lijkt een gezondere en kwalitatief betere situatie. Het is waarschijnlijk dat de veranderingen met de komst van de quaggamossel in gang zijn gezet. Tegelijk is het de vraag of de verbeteringen op langere termijn standhouden.

Blauwalg kan zich in gunstige omstandigheden, zoals rustig en warm weer, snel ontwikkelen en voor overlast zorgen. Er is voor deze bacterie, die gezondheidsrisico's met zich meebrengt, een overvloed aan voedingsstoffen. Of en waar blauwalg overlast veroorzaakt hangt af van een samenspel aan factoren. De quaggamossel is daar één van, het watersysteem een andere.

De Quaggamossel lost het nutriëntenprobleem (overmaat aan voedingsstoffen) niet op. Ook in 2015 moest de inname van zoetwater uit het Volkerak-Zoommeer op enkele punten enige tijd worden stilgezet en waren zwemverboden nodig. (*zie ook pdf Aanvullende onderzoeken 2015, www.zwdelta.nl*)

De gekozen oplossing is gericht op een robuust systeem; namelijk een zout Volkerak-Zoommeer en een beperkt getij. In een zout systeem dragen de voedingsstoffen bij aan een soortenrijk systeem zonder overlast. Over de natuurkwaliteit leert nader onderzoek dat er bij een systeemomslag van zoetwater naar zoutwater een positief saldo is: meer dynamiek door getijden en rijkere variëteit. De natuur die zoet water nodig heeft en die zich hoger op de oevers en eilanden heeft ontwikkeld sinds de afsluiting van het bekken zal intact blijven omdat de getijwerking zeer beperkt is (30cm). Zo kan het beste van twee werelden elkaar versterken

4. Is met de komst van de Quaggamossel het hele probleem in het VZM niet opgelost.

Nee, zie 3.

5. Zoetwater wordt met de klimaatverandering in schaarser en dus kostbaarder. Waarom dan zoetwater zout maken?

Het huidige beheer van het Volkerak-Zoommeer bestaat uit doorspoelen met rivierwater uit het Hollands Diep om het peil en het zoutgehalte te handhaven binnen vastgestelde marges. Dit betekent dat er in de praktijk 10 liter water nodig is om 0,1 liter water beschikbaar te hebben voor beregening voor de landbouw. Dat is inefficiënt. In tijden van lage rivierafvoer en droogte kan het doorspoelen van het Volkerak-Zoommeer worden stopgezet om de zoutindringing vanuit de nieuwe Waterweg tegen te gaan en om voldoende aanvoer naar West-Nederland te borgen. De huidige zoetwatervoorziening rondom het Volkerak-Zoommeer is verre van efficiënt en bovendien kwetsbaar omdat het geregeld moet worden stopgezet vanwege een te zout Volkerak-Zoommeer en blauwalgenoverlast. Onder invloed van de klimaatverandering (toenemende verzilting en hoge temperaturen) zal dit probleem toenemen. Er zijn dus sowieso ingrepen nodig om het systeem robuuster te maken. In het Deltaprogramma zijn daarom maatregelen opgenomen, die rijk en regio zullen financieren en die een betere kwaliteit zoetwater en leveringszekerheid voor de landbouw rondom het Volkerak-Zoommeer beogen.

6. Eind januari 2016 heeft minister Schultz van Haegen het Volkerak-Zoommeer als het grootste waterbergingsgebied geopend. Hoe moeten we dit zien t.o.v. de verzilting?

Het Volkerak-Zoommeer is geschikt gemaakt voor het bergen van overtollig rivierwater voor het geval dat er veel rivierwater is af te voeren en er tegelijkertijd vanwege storm de afvoer naar zee via de Haringvlietsluizen en de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg gesloten moet worden. In die situatie kan het risico op overstromingen van lage gebieden in de Rijnmond-Drechtsteden regio snel oplopen. Het Volkerak-Zoommeer fungeert dan als een enorme wateroverlaat. Dit water blijft maar kort in het meer, maximaal enkele dagen tot een week. Het wordt zo snel mogelijk afgevoerd via het Haringvliet naar zee. Ook kan via de Krammersluizen een deel van het geborgen water naar de Oosterschelde en de zee worden afgevoerd.

Deze maatregel is een uiterste redmiddel en zal naar inschattingen slechts zeer zelden worden ingezet. Ook bij een zout Volkerak-Zoommeer kan dit meer als wateroverlaat ingezet worden. De gevolgen voor natuur en waterkwaliteit zijn onderzocht in het MER. De conclusie is dat de effecten gering zijn omdat de frequentie van inzet erg laag is. Dit geldt ook voor de effecten van inzet in de huidige situatie.

Leven in de Nederlandse Delta

Voortdurend bereid zijn om uitdagingen aan te gaan, steeds weer reageren op onverwachte en soms ongewenste nieuwe situaties. Dat is leven in de Nederlandse Delta. Leven met de verrassingen van de natuurlijke loop der dingen. Deze onvoorspelbaarheid maakt de delta zo interessant. Ontwikkelingen in het water staan niet los van die op het land. Betrokkenen maken deel uit van de 'natuurlijke loop der dingen'. Technische werken mogen grotendeels de delta beheersen, het blijft natuur! Met als kenmerk: voortdurend voortgaande verandering. Bedreigingen onderkennen, kansen zien en deze vooral benutten, dat is boeiend en stoer leven in de Nederlands Delta.